

NIJMEGEN VERDEELT?
Onderzoek naar de effecten van woon-
ruimteverdeling op etnische segregatie

- herzien eindrapport -

Drs. J. Bos
Dr. P.H. Renooy

Amsterdam, april 2005
Regioplan publicatienr. 1279

Regioplan Beleidsonderzoek
Nieuwezijds Voorburgwal 35
1012 RD Amsterdam
Tel.: 020 - 5315315
Fax : 020 - 6265199

Onderzoek uitgevoerd door Regioplan
Beleidsonderzoek in opdracht van de
gemeente Nijmegen.

INHOUDSOPGAVE

1	Etnische segregatie	1
1.1	Integratie en ruimtelijke concentratie	1
1.2	Probleemstelling, onderzoeksvragen en doelen	3
1.3	Onderzoeksaanpak	3
1.4	Leeswijzer	4
2	Woonruimteverdeling en etnische segregatie: de context	5
2.1	De etnische kaart van Nijmegen	5
2.2	Inkomensverdeling	7
2.3	De sociale huurvoorraad van Nijmegen	7
2.4	Woonruimteverdeling: de spelregels	8
3	Woonruimteverdeling en etnische concentratie: de analyse	9
3.1	Verhuurde woningen	9
3.2	Woonruimteverdeling in Nijmegen: de geslaagde woningzoekenden	12
3.3	Meettijd in Nijmegen: de vraagdruk	14
3.4	Woonruimteverdeling en etnische segregatie	15
4	Het systeem geanalyseerd	19
4.1	Inleiding	19
4.2	Samenhang kenmerken woningzoekenden en etnische samenstelling buurt	20
5	De wijken nader bekeken	23
5.1	Inleiding	23
5.2	Toewijzing naar wijk	23
5.3	De rol van migratie	24
6	Conclusie	27
	Bijlagen	29
	Bijlage 1 Begripsbepaling etniciteit	31
	Bijlage 2 Selectie bestanden	33
	Bijlage 3 Tabellen woonruimteverdeling	35
	Bijlage 4 Wijktypologie	37
	Bijlage 5 Urgenten, geïndiceerden en sv-statushouders in het woonruimteverdelingsysteem	39
	Bijlage 6 Analyse systeemvariabelen	41
	Bijlage 7 Toewijzing woningen tussen juli 2003 en 1 januari 2005 verdeeld over de wijken	43

1 ETNISCHE SEGREGATIE

1.1 Integratie en ruimtelijke concentratie

De integratie van etnische minderheden in onze samenleving domineert de afgelopen maanden de agenda van de politiek en de media. Deze discussie kent ook een duidelijk ruimtelijke dimensie: etnische minderheden wonen niet ruimtelijk gespreid over het land en binnen steden niet gelijkmatig verdeeld over de wijken. Niet-westerse allochtonen¹ zijn met mate te vinden in de grotere steden en daarbinnen weer in bepaalde wijken en buurten.

Ook in de gemeenteraad van Nijmegen is een discussie gaande over zowel sociaal-economische segregatie als etnische segregatie binnen de gemeente. Er wordt een toenemende etnische segregatie in Nijmegen gesignaleerd. Tevens bestaat er bezorgdheid bij raadsleden over de gevolgen die dit zou hebben voor het sociale evenwicht in de stad en in bepaalde buurten. Gesteld wordt dat mogelijk het systeem van woonruimteverdeling van invloed is op het proces van etnische segregatie.

Effecten van concentratie

Etnische concentratie lijkt de sociale integratie van allochtonen tegen te werken en werpt daarmee blokkades op voor een betere toenadering tussen allochtonen en autochtonen. In een recente studie van Dagevos en Odé² naar de ruimtelijke concentratie van allochtonen in Amsterdam, kwam duidelijk naar voren dat allochtonen woonachtig in concentratiewijken (significant) minder contacten met autochtonen onderhouden dan leden van minderheden uit zogenoemde gemengde en 'witte' wijken. Doordat er veel andere leden van minderheidsgroeperingen aanwezig zijn, wordt de prikkel om het contact met autochtone Nederlanders op te bouwen blijkbaar weggenomen. Deze uitkomst wordt nog eens versterkt door het bestaan van 'zwarte' scholen in deze wijken. Daarnaast benadrukken diverse studies een negatieve samenhang tussen concentratiewijken en de toegankelijkheid van tal van voorzieningen; in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en op de woningmarkt.³ Ook wanneer verschillen in opleiding buiten beschouwing worden gelaten, blijkt er bij de kans op werkloosheid, inkomen en beroepsprestige sprake van een negatieve samenhang tussen etnische concentratie en de maatschappelijke positie van allochtonen.

¹ In het vervolg van dit voorstel bedoelen we niet-westerse allochtonen waar we spreken over allochtonen.

² Dagevos, J. en A. Odé (2003). *Minderheden in Amsterdam. Contacten, concentratie en integratie*. Wetenschappelijke Raad voor Amsterdam, Essay 2, Amsterdam.

³ Zie o.a. W. Uunk (2002). *Concentratie door achterstand. Over samenhang tussen etnische concentratie en sociaal-economische positie onder allochtonen en autochtonen*. Assen: Van Gorcum en W. Uunk en S. Dominguez Martinez (2001). *Wijken in beweging. Migratie in en uit concentratiewijken*. Assen: Van Gorcum.

Voordat segregatie daadwerkelijk ontstaat, is veelal een proces waarneembaar van het totstandkomen van de concentratiewijk. Nieuwe vestigers zijn vaak allochtonen, vertrekkers autochtoon. Een dergelijk proces lijkt een zelfversterkende werking te hebben; hoe meer allochtonen zich in een buurt vestigen, hoe groter de trek naar buiten van autochtonen én allochtonen in de sociaal-economische middenklasse (de concentratie kent dus naast een cultureel ook een sociaal-economische component).

Beleid

De overheid, zowel op landelijk als decentraal niveau, onderkent het risico van verschillende vormen van segregatie (mede) als gevolg van het bestaan van concentratiewijken. Het vizier van beleidsmakers richt zich dan ook op het zo veel mogelijk tegengaan van voortgaande etnische concentratie. Hiertoe wordt met name de aandacht gevestigd op het doorkruisen van de belangrijkste oorzaak van het ontstaan van deze concentratiewijken, namelijk de ruimtelijke concentratie van het goedkope en kwalitatief laagwaardige woningbestand in de grote steden. Met menging van het woningaanbod, zowel in de oude stadswijken als in de nieuwe vinex-locaties, hoopt men de eenzijdigheid (zowel fysiek als sociaal) te kunnen opheffen. De gedachte is dat door een fysieke investering het sociale karakter van een buurt of wijk uiteindelijk zal veranderen. Deze politiek lijkt op sommige locaties in de grote steden bijvoorbeeld in het Utrechtse Lombok en de Staatsliedenbuurt te Amsterdam reeds zijn eerste vruchten af te werpen.

Woonruimteverdeling

Naast het doorbreken van de eenzijdigheid van het woningaanbod in bepaalde wijken, richt de aandacht zich ook op de invloed die het systeem van woningverdeling zou kunnen hebben op etnische concentratie. In de jaren zeventig van de vorige eeuw werd geconstateerd dat allochtonen werden achtergesteld door de bij toewijzing in zwang zijnde procedures. Ook heden ten dage wordt een segregerende werking vermoed van het aanbodsysteem (het meest gangbare woonruimteverdelingsstelsel). In het geval van Nijmegen zou dat betekenen dat het gehanteerde rangordecriterium woonduur of inschrijvingsduur, een residentiële spreiding van allochtonen over de stad belemmert.

Naar een vraagstelling

In Nijmegen signaleren sommigen een toenemende etnische segregatie. De woonruimteverdeling zou hier mogelijk een rol in spelen. De vraag is gewettigd of er binnen de sociale huursector van een verdere segregatie sprake is en, zo ja, of de criteria die in het woonruimteverdelingsstelsel gelden, bijdragen aan dit proces.

1.2 Probleemstelling, onderzoeksvragen en doelen

Het onderzoek moet uitwijzen of en ,zo ja, in welke mate het woonruimteverdelingssysteem etnische segregatie in Nijmegen in de hand werkt. Voor het onderzoek werd de volgende probleemstelling geformuleerd:

In hoeverre beïnvloedt het woonruimteverdelingssysteem het patroon van etnische segregatie en draagt dit effect bij aan het huidige spreidingspatroon van allochtonen?

Deze algemene probleemstelling is vertaald in vier onderzoeksvragen.

Onderzoeksvragen:

1. Wat is het ruimtelijke spreidingspatroon van allochtonen binnen de gemeente Nijmegen?
2. Wat is het ruimtelijke spreidingspatroon van allochtonen die binnen het woonruimteverdelingssysteem een woning hebben gevonden?
3. Wat draagt het rangordecriterium ‘meettijd’ op zelfstandige wijze bij aan het huidige spreidingspatroon van allochtonen?
4. Geven de uitkomsten van de analyse aanleiding tot een bijstelling van het rangordecriterium ‘meettijd’ en, zo ja, zijn hier aanknopingspunten voor te geven?

1.3 Onderzoeksaanpak

Om de onderzoeksvragen te beantwoorden hebben we voor een hoofdzakelijk kwantitatieve aanpak gekozen. Het onderzoek kent de volgende fasen:

1. Opstellen van de ‘*etnische kaart*’ van Nijmegen. Met de informatie van O&S van de gemeente Nijmegen schetsen we op wijkniveau het (etnische) spreidingspatroon van de stad. We bepalen op basis van een relatieve maat of een wijk te typeren is als een ‘concentratiewijk’, een ‘gemengde wijk’ of een ‘witte wijk’.
2. *Spreiding via het woonruimteverdelingssysteem*. Op basis van een gekoppeld bestand van de in 2003 en 2004 geslaagde woningzoekenden en een afslag van de Gemeentelijke Basisadministratie, brengen we in kaart waar (dat wil zeggen in welke buurt en welk buurttype) allochtonen binnen de sociale huursector een woning hebben gevonden.
3. *Analyse rangordecriterium ‘meettijd’*. Op basis van het gekoppelde bestand van geslaagde woningzoekenden onderzoeken we of het criterium ‘meettijd’ binnen het systeem van woonruimteverdeling etnische segregatie versterkt.
4. *Analyse andere kenmerken*. Op basis van het bestand onderzoeken we of andere kenmerken van de woningzoekende (mits het bestand bruikbare gegevens bevat) van de woningzoekende van invloed zijn op etnische segregatie.

1.4 Leeswijzer

Voordat we de rol beschrijven die het woonruimteverdelingsysteem speelt in etnische segregatie in Nijmegen, beschrijven we in hoofdstuk 2 de context in Nijmegen. In paragraaf 2.2 en 2.3 beschrijven we de samenstelling van de Nijmeegse bevolking en de sociaal-economische positie die niet-westerse allochtonen in Nijmegen innemen.⁴ Om de rol van het woonruimteverdelingsysteem in etnische segregatie in perspectief te kunnen plaatsen, geven we in paragraaf 2.4 kort een beschrijving van de Nijmeegse woningmarkt en de plaats die de voorraad sociale huurwoningen hierin inneemt. In paragraaf 2.5 komen de ‘spelregels’ aan de orde van het woonruimteverdelingsysteem, zoals vastgelegd in de woonruimteverordening.

In hoofdstuk 3 beschrijven we de analyse van de ‘uitkomsten’ van het aanbodmodel in de gemeente Nijmegen. Op basis van een bestand van de in 2003/2004 via het aanbodsysteem verhuurde woningen, wordt in kaart gebracht wie (naar huishoudtype, inkomen, huishoudgrootte, opgebouwde wachttijd en etniciteit) waar (naar type, grootte, prijs en buurt van de woning) terecht is gekomen.⁵

In hoofdstuk 4 onderzoeken we of en in welke mate de spelregels van het woonruimteverdelingsysteem etnische segregatie in Nijmegen in de hand werken. In de conclusie (hoofdstuk 5) komen we terug op de onderzoeksvragen.

⁴ In deze rapportage en de analyse die hieraan vooraf ging, maken we gebruik van de zogenaamde BZK/VNG-definitie voor de bepaling van de etniciteit. Voor een beschrijving van deze definitie zie bijlage 1.

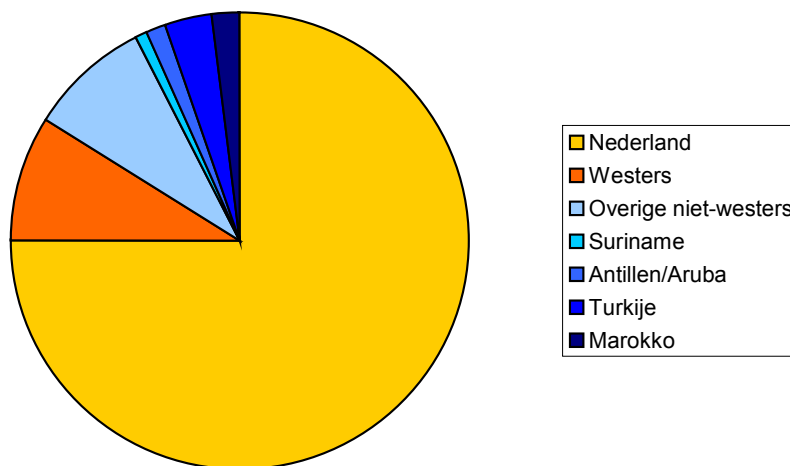
⁵ Voor een beschrijving van de bestandsselectie zie bijlage 2.

2 WOONRUIMTEVERDELING EN ETNISCHE SEGREGATIE: DE CONTEXT

2.1 De etnische kaart van Nijmegen

Het percentage niet-westerse allochtonen dat in Nijmegen woont, ligt boven het Nederlandse gemiddelde. Vijftien procent van de Nijmeegse bevolking is van niet-westerse, buitenlandse afkomst (zie figuur 2.1). In vergelijking tot de G4 echter is het percentage niet-westerse allochtonen in Nijmegen laag.

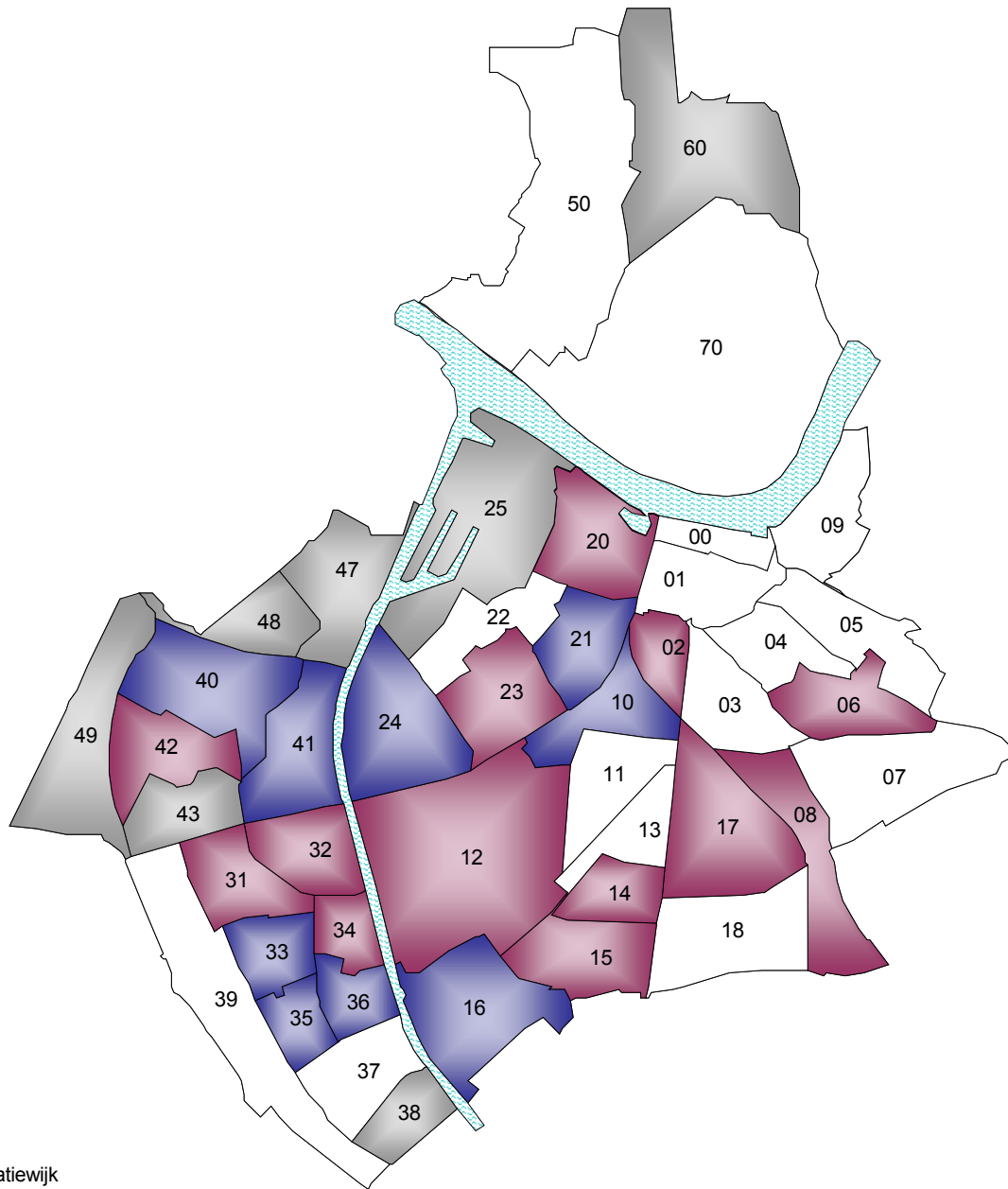
Figuur 2.1 Etniciteit gemeente Nijmegen, 1 januari 2004

Bron: O+S Nijmegen.

In Nijmegen vormen Turken (ongeveer 5.000 personen), Marokkanen (3.200 personen) en Antillianen (meer dan 2.000 personen) de grootste etnische groepen. Binnen Nijmegen is het percentage niet-westerse allochtonen hoog, met name in de stadsdelen Oud-West en Dukenburg en in mindere mate in de stadsdelen Nieuw-West, Lindenholt en Zuidrand (zie figuur 2.2). Nijmegenaren van Turkse afkomst wonen vooral geconcentreerd in Oud-West en Zuidrand en binnen deze stadsdelen in de wijken Wolfskuil, Hatert en Nije Veld. Marokkanen wonen geconcentreerd in Dukenburg en Oud-West. De inwoners van Marokkaanse komaf wonen binnen deze stadsdelen redelijk gespreid. De inwoners van Nijmegen met een Antilliaans/Arubaanse afkomst wonen geconcentreerd in Dukenburg en Lindenholt. Binnen deze stadsdelen wonen zij redelijk gespreid met een lichte concentratie in Meijhorst en 't Acker. De Surinamers in Nijmegen wonen verspreid over de stad, vergelijkbaar met Antillianen.

Figuur 2.2 Nijmegen naar wijktype

- Concentratiewijk
- Gemengde wijk
- Witte wijk
- Niet gedefinieerd

Stadscentrum

- 0 Benedenstad
- 1 Centrum

Oud Oost

- 2 Bottendaal
- 3 Galgenveld
- 4 Altrade
- 5 Hunnerberg
- 6 Hengstdal
- 9 Ooyse Schependom

Oud West

- 10 Nije Veld
- 20 Biezen
- 21 Wolfskuil

Nieuw West

- 22 Hees
- 23 Heseveld
- 24 Neerbosch-Oost
- 25 Haven- en industrieterrein

Midden Zuid

- 7 Kwakkenberg
- 8 Groenewoud
- 11 Hazenkamp
- 12 Goffert
- 13 St. Anna
- 17 Heyendaal

Zuidrand

- 14 Hatertse Hei
- 15 Grootstal
- 16 Hatert
- 18 Brakkenstein

Dukenburg

- 31 Tolhuis
- 32 Zwanenveld
- 33 Meijhorst
- 34 Lankforst
- 35 Aldenhof
- 36 Malvert
- 37 Weezenhof
- 38 Vogelzang
- 39 Staddijk

Lindenholt

- 40 't Acker
- 41 De Kamp
- 42 't Broek
- 43 Kerkenbos
- 47 Westkanaaldijk
- 48 Neerbosch-West
- 49 Bijsterhuizen

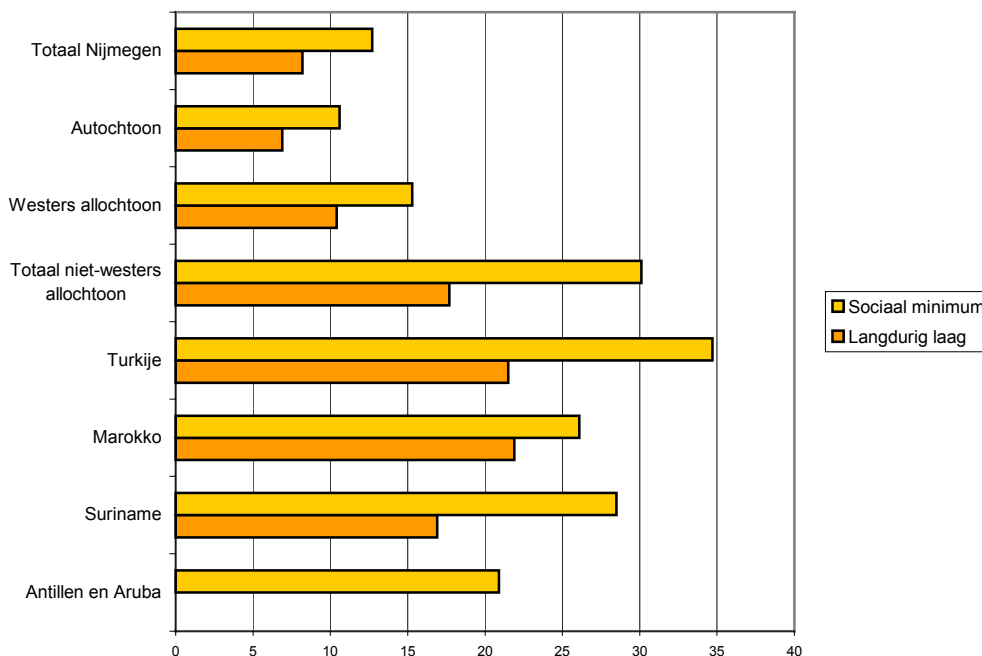
Waal sprong

- 50 Oosterhout
- 60 Ressen
- 70 Lent

2.2 Inkomensverdeling

Het inkomen van een gemiddeld Nijmeegs huishouden ligt twaalf procent onder het Nederlandse gemiddelde.⁶ Veertien procent van de Nijmeegse huishoudens valt in het laagste inkomensdecil. Dat wil zeggen dat landelijk tien procent van de huishoudens een nettojaarinkomen lager dan *fl.* 10.700,- (€ 4.865,-) heeft, terwijl in Nijmegen dit percentage 14 procent is. De inkomensproblematiek is relatief groot onder niet-westerse allochtonen in Nijmegen. Het percentage met een (langdurig) laag inkomen of een inkomen onder of rond het sociaal minimum ligt ruim twee keer zo hoog als voor Nijmegen als geheel (zie figuur 2.3).

Figuur 2.3 Aandeel huishoudens in Nijmegen met een laag inkomen naar etniciteit, 2000

Bron: Gemeente Nijmegen Stads- en wijkmonitor 2003 - deel stad.

2.3 De sociale huurvoorraad van Nijmegen

Nijmegen heeft een relatief groot bestand sociale huurwoningen: dit percentage ligt met 45 procent boven het landelijk gemiddelde (zie tabel 2.1). In de analyse van het woonruimteverdelingsstelsel (zie hoofdstuk 3) maken we gebruik van een wijktypologie gebaseerd op het

⁶ Gemeente Nijmegen. *Stads- en wijkmonitor 2003 - deel stad.*

⁷ Gemeente Nijmegen. *Stads- en wijkmonitor 2003 - deel stad.*

percentage niet-westerse allochtonen in de wijk.⁸ In de wijken met een hoog percentage niet-westerse allochtonen, is het percentage sociale huurwoningen groter dan in de minder geconcentreerde wijken (zie tabel 2.1).

Tabel 2.1 Sociale huursector Nijmegen, stand 1 juli 2004

	Sociale huurwoningen	Totale woningvoorraad	Percentage sociale huurwoningen
Concentratiewijken	13.117	21.012	62,4
Gemengde wijken	12.199	23.964	50,9
Witte wijken	4890	21.813	22,4
Totaal	30.206	66.757	45,2
Totaal Nederland	2.347.287	6.709.732	34,0

Bron: O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

2.4 Woonruimteverdeling: de spelregels

De sociale huurwoningen worden in Nijmegen verdeeld volgens het aanbodmodel. De vrijkomende voorraad wordt openbaar aangeboden via een woningkrant en internet. Ingeschreven woningzoekenden kunnen binnen dit aanbod reageren op een woning naar keuze. De reagerende woningzoekende met de langst opgebouwde zogenaamde meettijd krijgt de mogelijkheid de desbetreffende woning te huren. Bij doorstromers, diegenen die een woning achterlaten, telt de woontijd in de achter te laten woning als meettijd. Starters bouwen meettijd op vanaf het moment dat zij zich als woningzoekende inschrijven. Wanneer een woningzoekende een andere woning betreft, verliest hij/zij zijn/haar opgebouwde meettijd. Meettijd is dus de ‘valuta’ waarmee een woning kan worden gezocht.

Het aanbodmodel is op dit moment een gangbaar model voor woonruimteverdeling, veel gemeenten in Nederland gebruiken dit model. De woonruimteverdeling in Nijmegen, als onderdeel van het KAN, kwam echter drie jaar geleden in de belangstelling te staan door de afschaffing van de passendheidscriteria. Voordien werd, voordat de volgorde in de verdeling op basis van meettijd (het zogenaamde rangordecriterium) werd bepaald, getoetst of de woningzoekende voor wat de grootte en het inkomen van het huishouden betreft, passend was voor de woning die hij/zij wenste. Dit om te voorkomen dat mensen scheef, dat willen zeggen in een te goedkope, te dure, te grote of te kleine woning, gaan wonen. Met het afschaffen van de passendheidscriteria wilde het KAN de woningzoekende meer vrijheid geven in het zoeken naar een woning.

⁸ Zie bijlage 4 voor constructie wijktypologie.

3 WOONRUIMTEVERDELING EN ETNISCHE CONCENTRATIE: DE ANALYSE

3.1 Verhuurde woningen

3.1.1 Welke woningen zijn verhuurd?

Er zijn in Nijmegen vooral flatwoningen via het woonruimteverdelingssysteem verdeeld (zie tabel 3.1). De nieuw verhuurde flatwoningen en bovenwoningen zijn klein: de meeste van deze woningen bestaan uit twee of drie kamers (zie bijlage 3, B3-1). De grotere woningen met vier of vijf kamers zijn veelal laagbouwoningen (zie bijlage 3, B3-1).

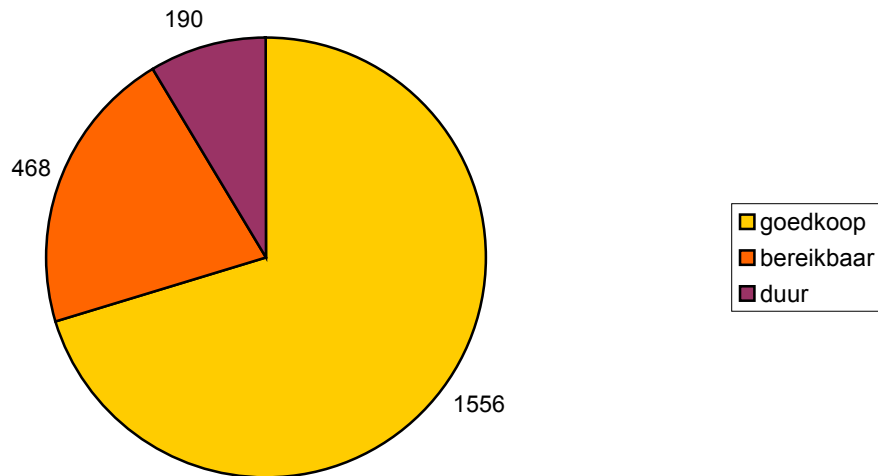
Tabel 3.1 Verhuurde woningen naar type (n=2237)

	Aantal	Percentage
Flat zonder lift	664	29,7
Laagbouw	580	25,9
Flat met lift	485	21,7
Senioren-/aangepaste woning	205	9,2
Maisonnette	120	5,4
Bovenwoning	86	3,8
Benedenwoning	71	3,2
Overig	26	1,2
Totaal	2237	100

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

Meer dan tweederde van de verhuurde woningen behoort tot de goedkope voorraad, dat wil zeggen dat de nettomaandhuur € 400,- of lager is (zie figuur 3.1).’

Figuur 3.1 Huurprijs verhuurde woningen (n=2237, 33 missing)

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

Op basis van huurklassen en het aantal kamers van de woning hebben we een woningtypologie geconstrueerd. De helft van de verhuurde woningen is klein en behoort tot de goedkope voorraad (zie tabel 3.2). Twintig procent is een grote woning in het bereikbare segment.

Tabel 3.2 Verhuurde woningen naar grootte en huurprijs (n=2214, 23 missing)

	Aantal	Percentage
Klein*, goedkoop***	1111	50,2
Klein, bereikbaar****	205	9,3
Groot**, goedkoop	445	20,1
Groot, bereikbaar	263	11,9
Duur*****	190	8,6
Totaal	2214	100

*drie kamers of kleiner.

** vier kamers of groter.

*** < € 400,-

**** € 400,- t/m € 455,-

***** > € 455,-

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

3.1.2 In welk type wijk staan deze woningen?

Voor het typeren van de wijken van Nijmegen op basis van het percentage woonachtige niet-westerse allochtonen hebben we gebruikgemaakt van een maat die gebaseerd is op de samen-

stelling van de gehele Nijmeegse bevolking.⁹ Veertig procent van de sociale woningen die afgelopen jaar via het woonruimteverdelingssysteem zijn verhuurd, staat in een concentratiewijk (zie tabel 3.3). Dit is een wijk waar het percentage niet-westerse allochtonen hoger is dan twintig procent.

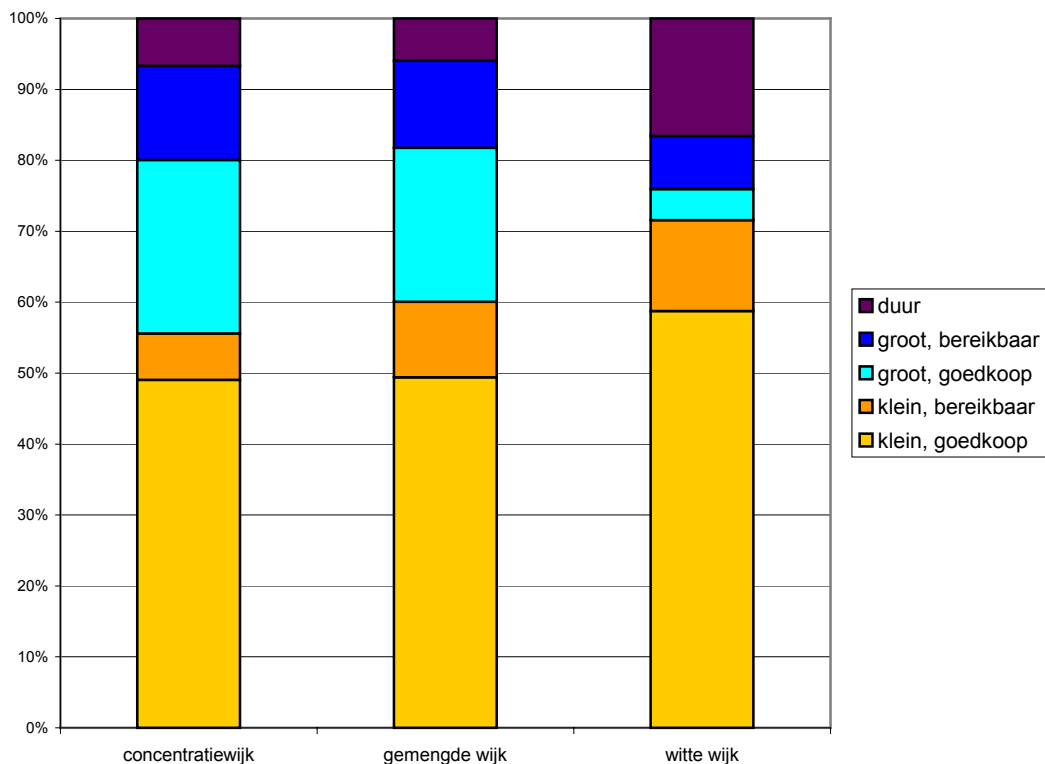
Tabel 3.3 Verhuurde woningen naar wijktype (n=2204, 33 missing)

	Aantal	Percentage
Concentratiewijk	887	40,2
Gemengde wijk	996	45,2
Witte wijk	321	14,6
Totaal	2204	100

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

Relatief veel van de woningen die afgelopen jaar in concentratiewijken (opnieuw) zijn verhuurd, zijn groot en goedkoop (zie figuur 3.2). In de witte wijken daarentegen werden relatief veel kleine, goedkope woningen en dure woningen verhuurd.

Figuur 3.2 Woningtypen naar wijktype (n=2195, 42 missing)

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

⁹ Zie bijlage 4.

3.2 Woonruimteverdeling in Nijmegen: de geslaagde woningzoekenden

3.2.1 Huishoudenssamenstelling

Meer dan de helft (54%) van de geslaagde woningzoekenden is alleenwonend. De overige huishoudens bestaan uit meer personen. De samenstelling en de omvang van de meerpersoonshuishoudens kunnen op basis van het bestand echter niet worden vastgesteld.

3.2.2 Inkomen

Van de eenpersoonshuishoudens die afgelopen jaar een huurwoning hebben betrokken, behoort 55 procent tot de zogenaamde doelgroep en heeft een laag inkomen (zie tabel 3.4).¹⁰

Tabel 3.4 Inkomen naar grootte huishouden van geslaagde woningzoekenden (n=1913, missing 324)

		Eenpersoons- huishouden	Meerpersoons- huishouden	Totaal
Doelgroep	Aantal	553	560	1113
	% binnen hh	55,2	61,5	58,2
Niet-doelgroep	Aantal	449	351	800
	% binnen hh	44,8	38,5	41,8
Totaal	Aantal	1002	911	1913
	% binnen hh	100	100	100

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

3.2.3 Etniciteit

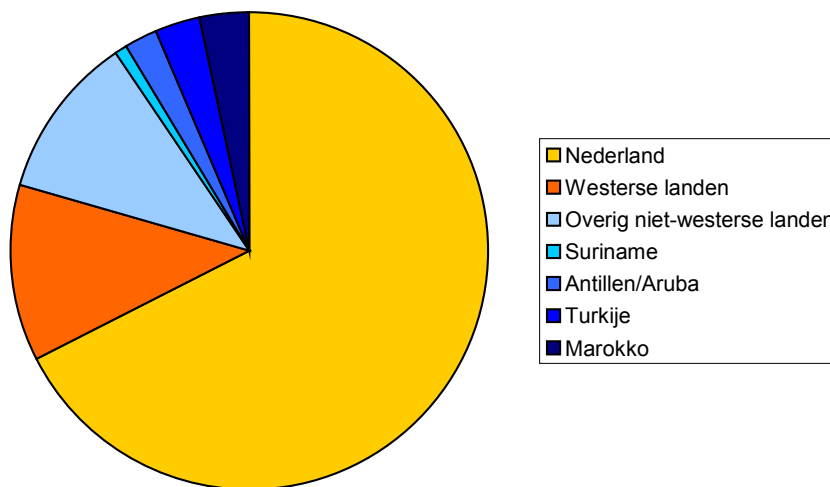
Twintig procent van de geslaagde woningzoekenden is van niet-westerse allochtone afkomst (zie figuur 3.3). Het percentage allochtone huishoudens dat binnen het woonruimteverdelingsstelsel een woning heeft gevonden, ligt 5 procentpunt hoger dan het percentage allochtonen binnen de gehele Nijmeegse bevolking.¹¹

¹⁰ Het inkomen van de woningzoekende registreert hij of zij zelf bij Entree. De gegevens worden niet op juistheid getoetst, aangezien er niet op passendheid wordt getoetst. Een foutieve invoer door woningzoekenden is mogelijk. Hierdoor moeten de inkomensgegevens met voorzichtigheid worden geïnterpreteerd. Dit geldt vooral voor de inkomens van huishoudens met meer dan één volwassen bewoner. Het gegevensbestand bevat uitsluitend gegevens over het inkomen van de woningzoekende. Bij twee of meer leden van een huishouden met een inkomen is het huishoudinkomen in veel gevallen hoger.

De volgende huishoudens vallen onder de doelgroepengrens: eenpersoonshuishoudens met een brutomaandinkomen tot € 1413,- per maand; 65-plus-eenpersoonshuishoudens met een brutomaandinkomen tot € 1256,- per maand; meerpersoonshuishoudens met een brutomaandinkomen tot € 1896,- per maand; 65-plus-meerpersoonshuishoudens met een brutomaandinkomen tot € 1638,- per maand.

¹¹ Hierbij moet opgemerkt worden dat de bevolkingssamenstelling van Nijmegen gebaseerd is op alle Nijmeegse inwoners en dat de samenstelling van het bestand woningzoekenden uitgaat van de etniciteit van een heel huishouden.

Figuur 3.3 Etniciteit geslaagde woningzoekenden

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

3.2.4 Starter of doorstromer

Het rangordecriterium is 'meettijd'. Voor starters wordt voor berekening van de meettijd geteld vanaf het moment dat zij zich als woningzoekenden inschrijven. Voor doorstromers telt het moment van het betrekken van de woning die wordt achtergelaten na verhuizing (tekenen van het huurcontract voor de vorige woning). Van de in het afgelopen jaar geslaagde woningzoekenden is meer dan zestig procent een doorstromer en de rest starter.

3.2.5 Meettijd

De gemiddelde meettijd van de woningzoekenden die afgelopen jaar een woning hebben gevonden, was 11 jaar en 4 maanden. De doorstromers onder hen hadden gemiddeld een woonduur van 14,5 jaar. De starters hadden gemiddeld 5 jaar en 9 maanden inschrijftijd op het moment dat ze een woning vonden.

3.2.6 Profiel geslaagde woningzoekenden

Bijna tweederde van de groep allochtone geslaagde woningzoekenden maakt deel uit van een meerpersoonshuishouden (zie bijlage 3 tabel B3-2). De autochtone geslaagde woningzoekenden wonen veel vaker alleen dan de allochtone groep.

De grootste groep allochtonen die een woning hebben gevonden, is tussen de 30 en 40 jaar (zie bijlage 3 tabel B3-3). De gemiddelde leeftijd van deze woningzoekenden is 37 jaar. De autochtone woningzoekenden waren gemiddeld ouder, namelijk 44 jaar. Ten opzichte van de allochtonen is vooral de groep autochtone 55-plussers goed vertegenwoordigd.

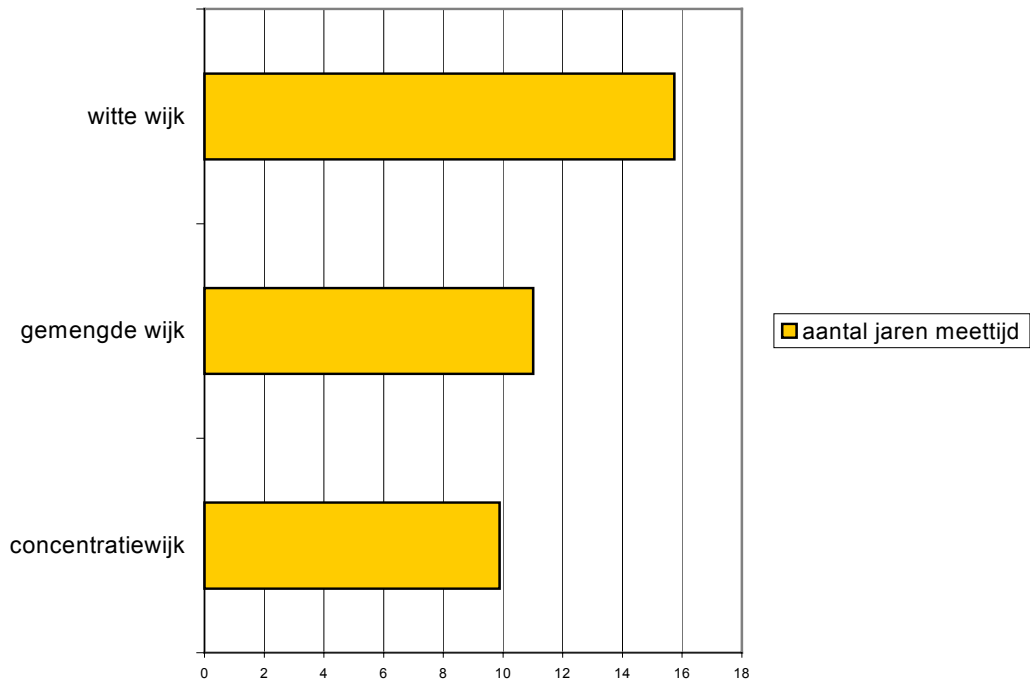
Autochtone woningzoekenden blijken veel vaker dan allochtonen een zogenaamde doorstromer te zijn. Van de doorstromers is 82 procent autochtoon. De meettijd van de allochtone woningzoekende die wel doorstromer is, is met 9 jaar aanzienlijk korter dan die van de autochtone doorstromer, met een meettijd van 16 jaar. Het verschil in meettijd tussen de allochtone en de autochtone starter is een stuk minder groot. De allochtone starter heeft een meettijd van gemiddeld 5 jaar, de autochtone starter heeft een meettijd van 6 jaar. Belangrijk verschil is dus dat de allochtone woningzoekende veel vaker dan de autochtone woningzoekende als starter op de sociale woningmarkt slaagt en een kortere meettijd inbrengt. Dit komt tot uitdrukking in de gemiddelde meettijd van de starters en doorstromers tezamen. Gemiddeld is de meettijd die de allochtone woningzoekenden hebben ‘gebruikt’ voor het krijgen van hun huurwoningen 5 jaar korter dan die van de autochtone geslaagden. Die van allochtonen was 7 jaar, de meettijd van autochtonen was 12 jaar.

3.3 Meettijd in Nijmegen: de vraagdruk

De meettijd die woningzoekenden hebben ‘gebruikt’ om een woning te kunnen huren in een wijk geeft een indicatie van de populariteit van deze wijk.¹² De concentratiewijken, de wijken met meer dan 21 procent niet-westerse allochtonen, blijken, als gekeken wordt naar de meettijd, het minst populair te zijn. De bewoners die in deze wijken terechtkwamen hebben een gemiddelde meettijd van 9 jaar en 10 maanden (zie figuur 3.4). Voor de wijken met een laag percentage allochtone inwoners blijkt de meettijd die ‘nodig’ is om een woning te krijgen, aanzienlijk hoger dan die van concentratiewijken. De in witte wijken geslaagde woningzoekenden hadden een gemiddelde meettijd van meer dan 16 jaar.

¹² De ‘uitkomst’ van het woonruimteverdelingssysteem is niet alleen een resultaat van het systeem zelf, dat wil zeggen de volgordebepaling op basis van de meettijd. Maar het is een resultante van de criteria van het systeem én het proces van zoeken, reageren en selecteren van woningzoekenden dat aan de volgordebepaling voorafgaat.

Figuur 3.4 Meettijd naar wijktype (n=2204, 33 missing)

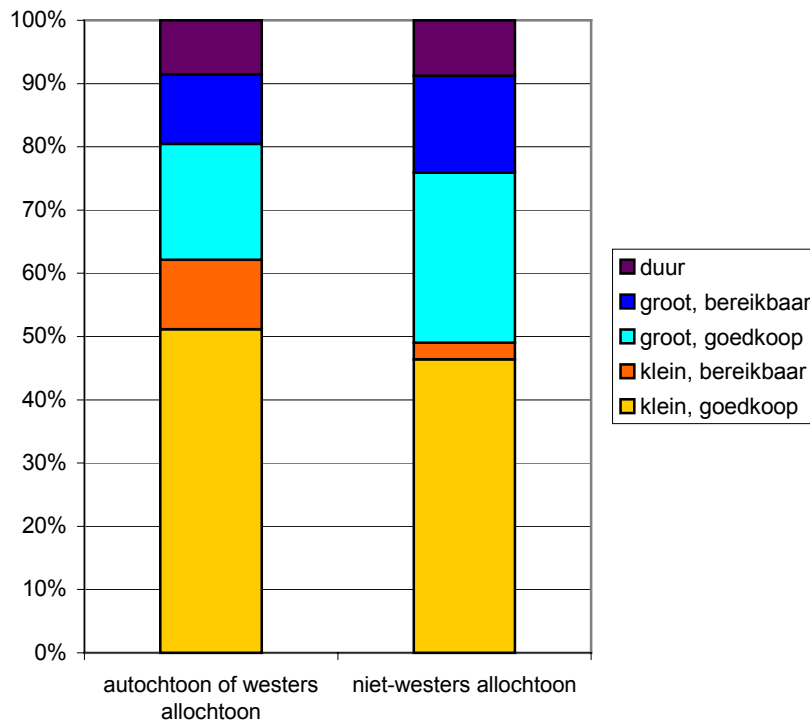
Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

3.4 Woonruimteverdeling en etnische segregatie

Zoals eerder is opgemerkt, is de ‘uitkomst’ van het woonruimteverdelingsysteem een resultante van de reacties (het resultaat van een selectie- en keuzeproces) van de woningzoekenden op het vrijkomende aanbod en vervolgens de volgordebepaling volgens het criterium meettijd.

In figuur 3.5 beschrijven we tot welke spreiding over de verschillende woningtypen dit heeft geleid. In absolute zin komen zowel veel niet-westerse allochtonen als autochtonen terecht in een goedkope kleine woning. Relatief veel allochtonen vinden een grote goedkope woning. Allochtonen worden relatief weinig de nieuwe huurder van een iets duurdere (maar wel bereikbaar) kleine woning.

Figuur 3.5 Spreiding geslaagde woningzoekenden over woningtypen, naar etniciteit (n=2214, 23 missing)

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

Op basis van de analyses die in dit hoofdstuk zijn gemaakt, mag verwacht worden dat niet-westerse allochtonen die via het woonruimteverdelingssysteem een woning vinden, vaker in concentratiewijken terechtkomen, aangezien:

- Er zowel in absolute als relatieve zin veel sociale huurwoningen zijn in wijken met een hoog percentage niet-westerse allochtonen.
- Relatief veel allochtonen een laag inkomen hebben en aangewezen zijn op de sociale woningmarkt.
- Allochtonen vaker deel uitmaken van een meerpersoonshuishouden.
- Woningzoekende allochtonen naar aller waarschijnlijkheid gemiddeld een kortere meettijd hebben dan woningzoekende autochtonen.
- In concentratiewijken de meettijd gemiddeld relatief kort is en in concentratiewijken veel grote (veelal goedkope) woningen staan.

In tabel 3.6 beschrijven we de spreiding die de afgelopen twee jaar binnen (het vrijkomende deel van) de sociale huursector heeft plaatsgevonden.¹³ De helft van de woningzoekende allochtonen heeft een woning in een etnisch geconcentreerde wijk gevonden. Van de autochtone woningzoekenden heeft bijna veertig procent een woning in een concentratiewijk gevonden. In absolute zin zijn in de concentratiewijken drie keer zoveel autochtone als allochtone woningzoekenden terechtgekomen.

Tabel 3.6 Spreiding geslaagde allochtone en autochtone woningzoekenden, woningen aangeboden via woonruimteverdelingssysteem (n=2204, missing 33)

		Concentratie wijk	Gemengde wijk	Witte wijk	Totaal
Autochtoon of westerse allochtoon	Aantal	661	802	286	1749
	% binnen etniciteit	37,8	45,9	16,4	100
	% binnen wijktype	74,5	80,5	89,1	79,4
Niet-westerse allochtoon	Aantal	226	194	35	455
	% binnen etniciteit	49,7	42,6	7,7	100
	% binnen wijktype	25,5	19,5	10,9	20,6
Totaal	Aantal	887	996	321	2204
	% binnen etniciteit	40,2	45,2	14,6	100
	% binnen wijktype	100	100	100	100

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

Op basis van de eerder beschreven bevindingen had een ongelijkere etnische spreiding binnen het woonruimteverdelingssysteem in Nijmegen verwacht kunnen worden. Toch is er sprake van een licht scheve spreiding van allochtone woningzoekenden over de Nijmeegse sociale voorraad. In het volgende hoofdstuk onderzoeken we of en hoe de criteria meettijd, leeftijd en etniciteit van de woningzoekende hierin een rol hebben gespeeld.

¹³ In bijlage 5 is apart een korte analyse gemaakt van de spreiding naar etniciteit van de geslaagde woningzoekenden met urgentie, een indicatie en een sv-status.

4 HET SYSTEEM GEANALYSEERD

4.1 Inleiding

In het vorige hoofdstuk hebben we, op basis van het bestand van de onlangs via het woonruimteverdelingsmodel in Nijmegen verhuurde woningen, een overzicht gegeven van de ‘uitkomsten’ van dit model. Resultaat van deze analyse is dat niet-westerse allochtonen vaker dan autochtone woningzoekenden een woning in een concentratiewijk hebben betrokken (zie tabel 4.1). De helft van de allochtone woningzoekenden heeft een woning in een concentratiewijk gevonden. Van de autochtone woningzoekenden is dit percentage bijna veertig procent.

Tabel 4.1 Spreiding geslaagde allochtone en autochtone woningzoekenden, woningen aangeboden via woonruimteverdelingssysteem (n=2204)

		Concentratiewijk	Gemengde wijk	Witte wijk	Totaal
Autochtoon of westerse allochtoon	Aantal	661	802	286	1749
	% binnen etniciteit	37,8	45,9	16,4	100
	% binnen wijktype	74,5	80,5	89,1	79,4
Niet-westerse allochtoon	Aantal	226	194	35	455
	% binnen etniciteit	49,7	42,6	7,7	100
	% binnen wijktype	25,5	19,5	10,9	20,6
Totaal	Aantal	887	996	321	2204
	% binnen etniciteit	40,2	45,2	14,6	100
	% binnen wijktype	100	100	100	100

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

In de tabel is te zien dat van alle woningzoekenden 20,6 procent niet-westers allochtoon is. Bijna 80 procent van de woningzoekenden is westers allochtoon of autochtoon. Van degenen die een woning vinden in een concentratiewijk is 25,5 procent allochtoon; dat is bijna 5 procentpunten boven de verwachte 20,6 procent (bij een ‘normale’ verdeling), bijna 20 procent meer derhalve. In de witte wijken is het aantal allochtone vestigers 10,6 procent, bijna de helft van wat er verwacht kon worden bij een gelijke spreiding over de wijken. We kunnen daarom spreken van concentratietendensen als gevolg van de toewijzing van woningen.

De vraag is gerechtvaardigd of het aanbodsysteem zelfstandig bijdraagt aan etnische concentratie in Nijmegen. Om dit te onderzoeken, bekijken we de rol die het rangordecriterium ‘meettijd’ speelt in de uitkomsten van dit model. Verder analyseren we de rol die twee andere kenmerken van het huishouden, namelijk leeftijd (van de hoofdhuurder) en de etniciteit

spelen in de uitkomsten van het aanbodmodel.¹⁴ Om de samenhang van deze variabelen te onderzoeken, maken we gebruik van regressiemodellen. In de analyse gaan we uit van het exacte percentage allochtonen woonachtig in de wijken waar via het aanbodmodel woningen zijn verdeeld (en niet van de eerder gebruikte wijktypologie).

4.2 Samenhang kenmerken woningzoekenden en etnische samenstelling buurt

Het beeld dat in tabel 4.1 naar voren komt, dat allochtone woningzoekenden vaker in een concentratiewijk terechtkomen dan autochtone woningzoekenden, wordt bevestigd als we kijken naar de samenhang tussen etniciteit van de woningzoekende en het percentage allochtonen in de buurt waarin het huishouden een woning vindt (zie bijlage 6 tabel B6-1). Maar het percentage allochtonen in de (bestemmings)buurt hangt ook samen met de meettijd en leeftijd.

De geconstateerde samenhangen geven aan dat juist de combinatie van kenmerken van de woningzoekenden van invloed kan zijn op de ‘kans’ dat iemand in een concentratiewijk terechtkomt. Zo zou het feit dat allochtonen vaker in een concentratiewijk terechtkomen, kunnen worden veroorzaakt doordat zij een kortere meettijd hebben dan autochtonen. Om de invloed van de verschillende persoonskenmerken onafhankelijk van de andere kenmerken te bepalen, hebben we een regressieanalyse uitgevoerd. Hiermee wordt de invloed van elk van de afzonderlijke variabelen vastgesteld (zie bijlage 6 tabel B6-2).

De verwachting dat woningzoekenden met een lange meettijd minder vaak een woning betrekken in een concentratiewijk, wordt in de analyse bevestigd. Ook leeftijd speelt een kleine rol: hoe ouder de woningzoekende, hoe minder vaak hij/zij in een concentratiewijk terechtkomt. Dit is niet verrassend, aangezien meettijd en leeftijd sterk met elkaar samenhangen (ouderen hebben over het algemeen meer meettijd kunnen sparen en kunnen hiermee eerder slagen in de populairdere wijken). De etniciteit speelt een even marginale rol als leeftijd en de omvang van het huishouden in de vertoonde spreiding.

Ook zijn we de gecombineerde werking van meettijd, leeftijd en etniciteit nagegaan (zie tabel 4-3). Nog geen vijf procent van de spreiding die we hebben gevonden, kan verklaard worden uit de meettijd, leeftijd en etniciteit van de woningzoekende in Nijmegen.

¹⁴ Het is mogelijk dat het inkomen van het huishouden een rol speelt in de uitkomst van het systeem. Dit gegeven is in het bestand echter dusdanig onbetrouwbaar dat we inkomen buiten deze analyse laten. De omvang van het huishouden wordt ook buiten het model gehouden, aangezien we op basis van het bestand niet exact de omvang kunnen vaststellen.

Tabel 4.2 Verklaarde variantie

	R ² (verklaarde variantie)
Meettijd	0,032
Leeftijd	0,035
Allochtoon/autochtoon	0,045

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

Een verklaring voor de (vermeende) trend van een toenemende etnische segregatie in Nijmegen zal derhalve niet gezocht moeten worden in de manier waarop de vrijkomende sociale huursector wordt verdeeld.

5 DE WIJKEN NADER BEKEKEN

5.1 Inleiding

In de analyse van de spreiding van woningzoekenden zoals die in tabel 4.1 is weergegeven, differentiëren we naar drie typen wijken. We onderscheiden concentratiewijken, gemengde wijken en witte wijken.

In deze paragraaf bezien we hoe de toewijzing van woningen over de verschillende wijken is uitpakkt. De hierbij behorende tabellen vindt u terug in bijlage 7. Die toewijzing is één van de factoren die de spreiding van bevolkingsgroepen beïnvloeden. Ook migratie in en uit de wijk en geboorten en sterfte zijn van invloed. We bespreken hieronder de toewijzingen en in paragraaf 5.3 gaan we kort in op de rol van migratie.

5.2 Toewijzing naar wijk

We hebben de toewijzing van woningen aan niet-westers allochtonen in de verschillende wijken, afgezet tegen het gemiddelde percentage toewijzing aan allochtonen in de drie typen wijken. Dat wil zeggen dat in alle witte wijken gemiddeld 11 procent van de woningen aan allochtonen is toegekend, in de gemengde wijken 19,5 procent en in de concentratiewijken 25,5 procent. Wanneer in een wijk het percentage toewijzingen in het afgelopen jaar hoger ligt, dan ‘verkleurt’ de wijk, is het lager, dan ‘verbleekt’ die. Hierop is één uitzondering. We hebben ook nog gekeken naar de verhouding tussen het percentage niet-westers allochtonen in de wijk en het percentage toewijzingen aan niet-westers allochtonen. Dit is van belang aangezien bij extreme concentratie in sommige wijken, het gemiddelde toewijzingspercentage niet alles zegt.

Het algemene beeld is dat 14 wijken minder nieuwe allochtone inwoners krijgen dan verwacht en 13 wijken meer. Bij de overige wijken komen verwachting en realiteit min of meer overeen. Een zestal wijken kent een toename van allochtone inwoners die tien of meer procentpunten boven de verwachting voor die wijk ligt. Dit zijn de wijken De Kamp, Malvert, Aldenhof, Meijhorst, Lankforst, Heseveld en Hees. Deze wijken lijken dus te verkleuren. Dat geldt echter niet voor Meijhorst. In deze wijk is de instroom van allochtonen weliswaar hoger dan het gemiddelde van de concentratiewijken, maar de wijk kent een heel hoog percentage allochtonen dat er al woont. Hierdoor onderscheidt de wijk zich van ‘de gemiddelde concentratiewijk’. Het percentage nieuwe toewijzingen aan allochtonen wijkt minder af van het gemiddelde dan het percentage allochtonen dat er al woont afwijkt van het gemiddelde. Met

andere woorden, gegeven de hoge concentratie allochtonen zou een nog groter aandeel woningen aan allochtonen moeten worden toegewezen om de wijk niet te laten ‘verbleken’. Bij Hees dient aangetekend te worden dat het om hele kleine absolute aantallen gaat, waardoor aan de percentages niet al te veel waarde moet worden gehecht.

Er zijn drie wijken van enige omvang waar het aantal toewijzingen aan niet-westers allochtonen rond 10 procent of meer onder de verwachte waarde bleef. Dat waren de gemengde wijken Bottendaal en Grootstal en de concentratiewijk Nije Veld. Ook wanneer we naar deze wijken kijken zoals boven beschreven voor Meijhorst, dan blijft dezelfde trend zichtbaar. Ruimtelijk gezien tekent zich een verdergaande concentratie af in de wijken ten westen van het Maas-Waalkanaal, in Dukenburg en Lindenholt. In de concentratiewijken in Oud-West Nije Veld, Wolfskuil en Hatert leidt woonruimteverdeling tot enige deconcentratie. De andere factoren zoals migratie en geboorte-sterfte kunnen echter een ander effect hebben.

5.3 De rol van migratie

In dit onderzoek hebben we ons vooral gericht op de *instroom* van niet-westerse allochtonen in concentratiewijken. Concentratie kan ook in de hand worden gewerkt door een selectieve (uit)migratie van autochtonen uit de concentratiewijken, waardoor deze wijken per saldo verder ‘verkleuren’. De afdeling O&S van de gemeente heeft onderzocht of hier een deel van de verklaring ligt.

Op basis van een vergelijking van de bevolkingsbestanden van 2002 en 2005 constateert O&S dat het aandeel niet-westerse allochtone inwoners in Nijmegen van 15,2 naar 16,1 procent stijgt. In zowel de witte als de gemengde en concentratiewijken¹⁵ is sprake van een groei van het aantal en aandeel niet-westerse allochtonen.

In drie jaar is het aantal allochtonen in concentratiewijken gegroeid met ongeveer 775 personen. Het aantal autochtonen is in deze wijken gedaald met ongeveer hetzelfde aantal personen. De groei van het aantal allochtonen komt voor een groot deel door een geboorteoverschot van deze groep. Ook is er een licht positief migratiesaldo. De daling van het aantal autochtonen komt vooral door een negatief migratiesaldo (er zijn meer autochtonen uit de concentratiewijken verhuisd dan er nieuw zijn komen wonen). Ook kennen de autochtonen een licht sterfteoverschot.

Het aantal allochtonen in gemengde wijken is in drie jaar gegroeid met 684 personen. In deze periode is het aantal autochtonen per saldo met 408 personen gegroeid. Het aandeel allochtonen in gemengde wijken steeg van 14,8 naar 15,7 procent (0,9 procentpunt). De stijging van het aantal allochtonen in gemengde wijken komt vooral door een natuurlijke aanwas. Terwijl het aantal autochtonen voornamelijk groeit door een vestigingsoverschot.

¹⁵ Hierbij is de relatieve maat gebruikt die ook in de rest van het onderzoek is gebruikt. Zie bijlage 4.

In witte wijken is het aantal allochtonen gegroeid met 618 personen. Anders dan in de andere wijktypen is deze groei vooral toe te schrijven aan een vestigingsoverschot en veel minder aan een geboorteoverschot. Het aantal autochtonen in witte wijken is gegroeid met 1880 personen. Een vestigingsoverschot is hiervan vooral de oorzaak. Het aandeel allochtonen woonachtig in witte wijken is met 0,9 procentpunt (van 6,9 naar 7,8%) gestegen.

Op een bevolking van bijna 50.000 inwoners van alle concentratiewijken bij elkaar lijkt een groei van het aandeel niet-westerse allochtonen in drie jaar met 1,6 procentpunt (van 24,1 naar 25,7%) bescheiden. We hebben echter gezien dat ook binnen de groep concentratiewijken verschillen bestaan. Mogelijk speelt dit nog meer op microniveau, op het complexniveau bijvoorbeeld.

6 CONCLUSIE

Zowel in het lokale politieke debat als in de media bestaat het beeld dat Nijmegen in toenemende mate etnisch en sociaal-economisch segregceert.¹⁶ Ondanks het feit dat het woonruimteverdelingssysteem dat in Nijmegen wordt gehanteerd om vrijkomende sociale huurwoningen te verdelen ‘kleurenblind’ is, leeft het vermoeden dat dit systeem de etnische segregatie in de hand werkt. Niet-westerse allochtonen zouden met een gemiddeld kortere meettijd en grotere huishoudens vaker in de wijken terechtkomen waar weinig meettijd voor nodig is en waar grotere goedkope woningen staan. Dit zouden over het algemeen ook de wijken zijn waar al veel allochtonen wonen, waarmee het proces van etnische segregatie wordt versterkt.

Het centrale thema van dit onderzoek was of er inderdaad sprake is van een dergelijke relatie tussen etnische concentratie in Nijmegen en het woonruimteverdelingssysteem. De hiervoor geformuleerde probleemstelling luidt:

In hoeverre beïnvloedt het woonruimteverdelingssysteem het patroon van etnische segregatie en draagt dit effect bij aan het huidige spreidingspatroon van allochtonen?

Om tot een antwoord te komen op deze vraag, is een analyse gemaakt van de groep mensen die afgelopen jaar via het woonruimteverdelingssysteem in Nijmegen een woning hebben gevonden. Bekeken is waar, in een etnisch geconcentreerde wijk, in een witte wijk of een gemengde wijk, welke woningzoekenden een woning vonden. Op basis hiervan kan al worden vastgesteld of er binnen de woningen die via het woonruimteverdelingssysteem zijn verdeeld een proces van etnische segregatie gaande is. Vervolgens hebben we geanalyseerd welke kenmerken van de woningzoekenden samenhangen met de gevonden spreiding. Op basis hiervan kunnen we vaststellen of en hoe het rangordecriterium meettijd ‘verantwoordelijk’ kan worden gehouden voor de gevonden spreiding?¹⁷

De helft van de niet-westerse allochtone woningzoekenden blijkt via het woonruimteverdelingssysteem een woning in een concentratiewijk gevonden te hebben. Van de autochtone woningzoekenden heeft bijna veertig procent een woning in een concentratiewijk betrokken. Bovendien is in de concentratiewijken 25,5 procent van de woningen toegekend aan niet-westers allochtonen in plaats van de verwachte 20 procent. In witte wijken maar 10 procent.

¹⁶ Zie bijvoorbeeld R. Jaspers. *Groei door toename allochtonen*. De Gelderlander, 10 februari 2005.

¹⁷ Hierbij dient te worden opgemerkt dat de ‘uitkomst’ van het woonruimteverdelingssysteem niet alleen een resultaat is van het systeem zelf (de volgordebepaling op basis van de meettijd), maar dat hier een proces van zoeken, reageren en selecteren van woningzoekenden aan voorafgaat. Het is dus een resultante van twee processen.

Er is sprake van een scheve verdeling en dus van een segregerend proces binnen het woonruimteverdelingsstelsel. Ruimtelijk gezien blijkt er een concentratie op te treden in de wijken Dukenburg en Lindenholt. Concentratie- en gemengde wijken daar krijgen relatief veel nieuwe allochtone bewoners. Concentratiewijken elders in de stad vertonen een spreidingstendens. Er is dus ook sprake van clustering van concentratiewijken.

Omdat we deze ongelijke verdeling van allochtonen en autochtonen over de stad vinden, vragen we ons af of de spelregels van het woonruimteverdelingsstelsel hierin een rol hebben gespeeld. Hierbij onderzoeken we de rol van meettijd. Dit is het criterium waarop de volgorde van de gegadigde woningzoekenden wordt bepaald.

De meettijd blijkt inderdaad samen te hangen met etnische samenstelling van de (bestemmings)wijk. Woningzoekenden met een langere meettijd komen minder vaak in concentratiewijken terecht. Toch verklaart meettijd maar voor een klein deel de gevonden ongelijke spreiding. Het criterium meettijd kan dus maar in zeer beperkte mate ‘verantwoordelijk’ worden gehouden voor deze spreiding (of beter ‘concentratie’).

Onze analyse leidt naar de conclusie dat de in Nijmegen geconstateerde etnische segregatie nauwelijks kan worden afgeremd door een aanpassing van het gehanteerde woonruimteverdelingsstelsel. Blijkbaar spelen andere factoren een rol.

BIJLAGEN

BIJLAGE 1

BEGRIPSBEPALING ETNICITEIT

Etnische herkomst wordt bepaald op basis van het geboorteland van de persoon zelf en van de moeder en vader (volgens norm BZK/VNG). BZK/VNG gaan uit van de volgende verdeling over land van herkomst en etniciteit:

- A1-land: Nederland.
- A2-landen: overige ‘rijke’ landen, géén onderwerp van achterstandsbeleid (zoals de VS, Australië, Japan et cetera).
- B-landen: overige landen, potentiële doelgroepen van achterstandsbeleid (traditionele doelgroepenlanden als Turkije, Marokko, Aruba/Antillen, Suriname, (ex-)Joegoslavië, Griekenland, Italië, Portugal en Spanje; vluchtelingenlanden als Afghanistan, Irak en Somalië en overige niet-westerse landen).

Voor het bepalen van de etnische herkomst van een persoon wordt de volgende procedure gevolgd:

- Is een persoon of één van beide ouders geboren in een B-land, dan is dit land bepalend (in het geval van meerdere B-landen gaat het geboorteland van de persoon zelf vóór dat van zijn moeder en dat weer vóór dat van de vader).
- Is dit niet het geval, dan wordt gekeken of de persoon of één van beide ouders geboren is in een A2-land (bij meerdere A2-landen: dat van de persoon zelf vóór dat van de moeder en dat weer vóór dat van de vader).
- Is ook dit niet van toepassing, dan wordt gekeken of zowel de persoon als beide ouders geboren zijn in Nederland, in dat geval wordt de etnische herkomst Nederlands.
- Is ook dit niet het geval, dan is de etnische herkomst onbekend. De klasse ‘eticiteit onbekend’ is opgeteld bij de klasse ‘B-landen’

In de analyse verstaan we onder ‘autochtonen’ personen met de Nederlandse etniciteit (A1-land) en westerse allochtonen (A2-landen). De personen die volgens bovenstaande definitie niet binnen deze groepen vallen omschrijven we in dit rapport als ‘allochtoon’.

BIJLAGE 2

SELECTIE BESTANDEN

Van 1 juli 2003 t/m 31 december 2004 zijn in Nijmegen 2974 woningen via het aanbodmodel verhuurd. In de analyse laten we de woningzoekenden die met een voorrangstatus een woning hebben gevonden (diegene met een urgentieverklaring, een sociale of medische indicatie of een sv-status) buiten beschouwing. Dit om zo zuiver mogelijk de werking van het aanbodsysteem te kunnen analyseren. Wel komen we hier in bijlage 5 nog op terug. 2517 huishoudens hebben zonder voorrangstatus een woning gevonden. Verder laten we de huishoudens buiten de analyse waarvan we de etniciteit door middel van een bestandsvergelijking met de Gemeentelijke Basisadministratie niet hebben kunnen achterhalen.¹⁸ Van 2237 huishoudens weten we wel de etniciteit. Met dit bestand is in de analyse verder gewerkt.

¹⁸ Regioplan heeft hierbij geheel conform de regelgeving als gesteld in de Wet Bescherming Persoonsgegevens gehandeld.

BIJLAGE 3
TABELLEN WOONRUIMTEVERDELING
Tabel B3-1 Woningtype naar kamertal (n=2333)

		Aantal kamers						Totaal
		1	2	3	4	5	6	
Benedenwoning	Aantal	8	38	15	9	1	0	71
	% binnen woningsoort	11,3	53,5	21,1	12,7	1,4	0	100
Bovenwoning	Aantal	4	25	23	33	1	0	86
	% binnen woningsoort	4,7	29,1	26,7	38,4	1,2	0	100
Flat zonder lift	Aantal	35	157	321	148	3	0	664
	% binnen woningsoort	5,3	23,6	48,3	22,3	0,5	0	100
Flat met lift	Aantal	19	236	165	63	2	0	485
	% binnen woningsoort	3,9	48,7	34,0	13,0	0,4	0	100
Maisonnette	Aantal	0	2	19	99	0	0	120
	% binnen woningsoort	0,0	1,7	15,8	82,5	0,0	0,0	100
Laagbouw	Aantal	0	9	95	400	69	3	576
	% binnen woningsoort	0,0	1,6	16,5	69,4	12,0	0,5	100
Senioren-/ aangepaste woning	Aantal	2	89	107	7	0	0	205
	% binnen woningsoort	1,0	43,4	52,2	3,4	0,0	0,0	100
Overig	Aantal	12	11	0	1	2	0	26
	% binnen woningsoort	46,2	42,3	0,0	3,8	7,7	0,0	100
Totaal	Aantal	80	567	745	760	78	3	2233
	% binnen woningsoort	3,6	25,4	33,4	34,0	3,5	0,1	100

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

Tabel B3-2 Grootte huishouden naar etniciteit (n=2237)

		Autochtoon of westers allochtoon		Totaal
		westers allochtoon	Niet-westers allochtoon	
Eenpersoonshuishouden	Aantal	1044	168	1212
	% binnen hh	86,1	13,9	100
	% binnen etniciteit	58,7	36,6	54,2
Meerpersoons- huishouden	Aantal	734	291	1025
	% binnen hh	71,6	28,4	100
	% binnen etniciteit	41,3	63,4	45,8
Totaal	Aantal	1778	459	2237
	% binnen hh	79,5	20,5	100
	% binnen etniciteit	100	100	100

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

Tabel B3-3 leeftijd naar etniciteit (n=2237)

		Autochtoon of westers allochtoon	Niet-westers allochtoon	Totaal
Tot 30 jaar	Aantal	447	138	585
	% binnen etniciteit	25,1	30,1	26,2
30 tot 40 jaar	Aantal	415	162	577
	% binnen etniciteit	23,3	35,3	25,8
40 tot 55 jaar	Aantal	436	109	545
	% binnen etniciteit	24,5	23,7	24,4
55+	Aantal	480	50	530
	% binnen etniciteit	27,0	10,9	23,7
Totaal	Aantal	1778	459	2237
	% binnen etniciteit	100	100	100

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

BIJLAGE 4

WIJKTYPOLOGIE

De definitie van een concentratiewijk is voor een groot deel een subjectieve kwestie. In bestaande studies naar etnische concentratie en segregatie wordt ofwel uitgegaan van een ‘absolute’ maat, ofwel van een ‘relatieve’ maat van etnische concentratie (zie W. Uunk en S. Dominguez Martinez (2001). *Wijken in beweging. Migratie in en uit concentratiewijken*. Assen: Van Gorcum.).

Bij een absolute maat wordt de grens gelegd bij een bepaald aandeel allochtonen in de wijk. Nadeel van deze maat is dat het geen rekening houdt met het percentage allochtonen in de gemeente als geheel. Dit levert vooral in de beschrijving van de grote steden veel concentratiewijken op, terwijl wijken in deze steden feitelijk dicht bij het gemeentelijk gemiddelde kunnen liggen.

Een relatieve maat houdt meer rekening met perceptie van mensen. Het gaat uit van de afwijking van een wijk ten opzichte van het gemiddelde in de gemeente. Deze maat houdt meer rekening met het etiket dat een buurt in vergelijking tot andere buurten in de stad heeft. In elke stad of gemeente zijn er buurten en wijken met een slechte naam en buurten en wijken met een goede naam. De kwalificatie goed of slecht is gebaseerd op een vergelijking van de desbetreffende wijk met andere wijken in de gemeente. Zo worden ook ‘zwarte’ wijken en ‘witte’ wijken relatief ten opzichte van andere wijken gekwalificeerd. In de literatuur wordt etnische concentratie meestal als een relatief fenomeen beschouwd.

Analoog aan de maat die Uunk en Domingues Martinez gebruiken, hanteren we in dit onderzoek de typering van wijken die met beide maten rekening houdt. Deze typologie wordt als volgt geconstrueerd:

- Een *concentratiewijk*: het percentage niet-westerse allochtonen in de wijk is tien procent of meer en het percentage niet-westerse allochtonen is minimaal eenderde groter dan het percentage allochtonen in de gehele gemeente.
- Een *witte wijk*: het percentage niet-westerse allochtonen in de wijk is maximaal tien procent en het percentage niet-westerse allochtonen ligt minimaal eenderde onder het percentage allochtonen in de gehele gemeente.
- Een *gemengde wijk*: de overige wijken.

In de onderzoeksgemeenten is tot de volgende typologie gekomen:

	Stedelijk gemiddelde	Concentratiewijk	Gemengde wijk	Witte wijk
Percentage allochtonen	16%	>21%	11%-21%	<11%

Dit levert op wijkniveau de volgende indeling op:

Witte wijk

Altrade
Benedenstad
Brakkenstein
Centrum
Galgenveld
Haven- / industrieterrein
Hazenkamp
Hees
Hunnerberg
Kerkenbos
Kwakkenberg
Lent Nijmegen
Oosterhout Nijmegen
Ooyse Schependom
St. Anna
Weezenhof

Gemengde wijk

Biezen
Bottendaal
Goffert
Groenewoud
Grootstal
Hatertse Hei
Heijendaal
Hengstdal
Heseveld
Lankforst
't Broek
Tolhuis
Zwanenveld

Concentratiewijk

Aldenhof
De Kamp
Hatert
Malvert
Meijhorst
Neerbosch Oost
Neerbosch West
Nije Veld
't Acker
Wolfskuil

BIJLAGE 5
URGENTEN, GEÏNDICEERDEN EN SV-STATUSHOUDERS IN HET WOONRUIMTEVERDELINGSSYSTEEM

Woningzoekenden met een urgent en/of specifiek woningbehoefte kunnen voorrang krijgen boven andere woningzoekenden. Voor een zuivere analyse van de werking van het woonruimteverdelingssysteem hebben we deze groep buiten de analyse gelaten.

In de periode 1 juli 2003 t/m 31 december 2004 hebben 352 woningzoekenden met een voorrangstatus een woning gevonden. Van deze groep was dertig procent van niet-westers buitenlandse afkomst. Van de groep geslaagde woningzoekenden zonder voorrang was dit percentage twintig procent. De gemiddelde wachttijd van niet-westerse allochtonen (vier jaar) is ook hier korter dan die van de autochtone woningzoekenden (meer dan negen jaar).

Bijna de helft van de allochtone woningzoekenden met een voorrangstatus blijken een woning te vinden in een concentratiewijk (zie tabel B5-1). Van de autochtone woningzoekenden met een voorrangstatus vindt bijna veertig procent een woning in een concentratiewijk. Deze percentages wijken nauwelijks af van de spreiding van de woningzoekenden zonder voorrang (zie tabel 3.6).

Tabel B5-1 Spreiding voorrangskandidaten naar etniciteit (n=351)

		Autochtoon of westers allochtoon	Niet-westers allochtoon	Totaal
Concentratiewijk	Aantal	94	50	144
	% binnen wijktype	65,3	34,7	100,0
	% binnen etniciteit	37,9	48,5	41,0
Gemengde wijk	Aantal	113	40	153
	% binnen wijktype	73,9	26,1	100,0
	% binnen etniciteit	45,6	38,8	43,6
Witte wijk	Aantal	41	13	54
	% binnen wijktype	75,9	24,1	100,0
	% binnen etniciteit	16,5	12,6	15,4
Totaal	Aantal	248	103	351
	% binnen wijktype	70,7	29,3	100,0
	% binnen etniciteit	100	100	100

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

BIJLAGE 6
ANALYSE SYSTEEMVARIABLEN
Tabel B6-1 Correlaties systeemvariabelen

Correlaties		% allochtonen in de wijk	Meettijd	Leeftijd	Allochtoon
% allochtonen in de wijk	Pearson Correlation	1	-0,178**	-0,163**	0,136**
	N	2237	2237	2237	2237
Meettijd	Pearson Correlation	-0,178**	1	0,674**	-0,206**
	N	2237	2237	2237	2237
Leeftijd	Pearson Correlation	-0,163**	0,674**	1	-0,172**
	N	2237	2237	2237	2237
Allochtonen	Pearson Correlation	0,136**	-0,206**	-0,172**	1
	N	2237	2237	2237	2237

** Correlatie significant bij $p < 0,01$.

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

Tabel 6-2 OLS-regressieanalyse van percentage allochtonen in de buurt

	Bèta
Meettijd	-0,178**
Leeftijd	-0,079**
Allochtoon/autochtoon	0,101**

** Correlatie significant bij $p < 0,01$.

Bron: Entree en O+S Nijmegen, bewerking Regioplan 2005.

BIJLAGE 7
**TOEWIJZING WONINGEN TUSSEN JULI 2003 EN 1 JANUARI 2005
VERDEELD OVER DE WIJKEN.**
Tabel B7-1 Toewijzing woningen op volgorde van type wijk (wit, gemengd of concentratiewijk)

	Verwacht percentage allochtonen door toewijzing	Feitelijk percentage allochtonen door toewijzing	Percentage alloch- tonen in de wijk	Tendens
De Kamp	25,5	44,6	22,4	Z
Malvert	25,5	40	29,6	Z
Aldenhof	25,5	35	26,8	Z
Meijhorst	25,5	31,7	35	Z, maar W
t Acker	25,5	26,7	21,8	G
Neerbosch Oost	25,5	24,4	25,3	G
Wolfskuil	25,5	21,7	27,6	W
Hatert	25,5	19,1	22,7	W
Nijeveld	25,5	16,7	28,4	W
Lankforst	19,5	30,7	20,3	Z
Heseveld	19,5	28,2	19,5	Z
Tolhuis	19,5	25	20,5	Z
Zwanenveld	19,5	25	20,5	Z
Goffert	19,5	24,6	14,2	Z
t Broek	19,5	22,5	14,2	Z
Haterse Hei	19,5	21,9	12,1	Z
Biezen	19,5	16,1	15,7	W
Hengstdal	19,5	12,2	14,2	W
Bottendaal	19,5	10,4	12,9	W
Grootstal	19,5	9	13,8	W
Hees	11	21,4	5,9	Z
Benedenstad	11	17	9,1	Z
Lent Nijmegen	11	14	7	Z
Galgenveld	11	11,4	8,2	G
Centrum	11	10	10,2	W
Altrade	11	8,3	8,2	W
Weezenhof	11	8	6	W
Brakkenstein	11	6,7	7,2	W
St. Anna	11	5,4	9,5	W
Hunnerberg	11	0	7,5	W
Hazenkamp	11	0	5,8	W
Oosterhout Nijmegen	11	0	9,5	W

Tabel B7-2 Toewijzing woningen op volgorde van feitelijk percentage toewijzingen

	Verwacht percentage allochtonen via toewijzing	Feitelijk percentage toewijzingen aan allochtonen	Percentage alloch- tonen in de wijk	Tendens
De Kamp	25,5	44,6	22,4	Z
Malvert	25,5	40	29,6	Z
Aldenhof	25,5	35	26,8	Z
Meijhorst	25,5	31,7	35	Z, maar W
Lankforst	19,5	30,7	20,3	Z
Heseveld	19,5	28,2	19,5	Z
t Acker	25,5	26,7	21,8	G
Tolhuis	19,5	25	20,5	Z
Zwanenveld	19,5	25	20,5	Z
Goffert	19,5	24,6	14,2	Z
Neerbosch Oost	25,5	24,4	25,3	G
t Broek	19,5	22,5	14,2	Z
Haterse Hei	19,5	21,9	12,1	G
Wolfskuil	25,5	21,7	27,6	W
Hees	11	21,4	5,9	Z
Hatert	25,5	19,1	22,7	W
Benedenstad	11	17	9,1	Z
Nijeveld	25,5	16,7	28,4	W
Biezen	19,5	16,1	15,7	W
Lent Nijmegen	11	14	7	Z
Hengstdal	19,5	12,2	14,2	W
Galgenveld	11	11,4	8,2	G
Bottendaal	19,5	10,4	12,9	W
Centrum	11	10	10,2	G
Grootstal	19,5	9	13,8	W
Altrade	11	8,3	8,2	W
Weezenhof	11	8	6	W
Brakkenstein	11	6,7	7,2	W
St. Anna	11	5,4	9,5	W
Hunnerberg	11	0	7,5	W
Hazenkamp	11	0	5,8	W
Oosterhout Nijmegen	11	0	9,5	W

Legenda:

Z = toenemende concentratie allochtonen

W= afnemende concentratie allochtonen

G= gelijk blijven concentratie allochtonen